

Individu, salut i societat: Ciències i biopoders

2024/2025

Codi: 42285

ECTS: 15

Titulació: Màster Interuniversitari en Història de la Ciència: Ciència, Història i Societat

Tipus i semestre: OT, 2S

Coordinadora:	Mònica Balltandre (MB)	monica.balltandre@uab.cat	UAB
Equip docent:	Jon Arrizabalaga (JA)	jonarri@imf.csic.es	IMF-CSIC
	Álvaro Girón (AGi)	agiron@imf.csic.es	IMF-CSIC
	Rubén Gómez (RG)	rubengomezsoriano@gmail.com	UAB
	Andrea Graus (AGr)	andrea.graus@imf.csic.es	IMF-CSIC
	Silvia Levy (SL)	silvia.levy@cchs.csic.es	CCHS-CSIC
	Ana Macaya (AM)	Ana.Macaya@uab.cat	UAB
	Sara Serrano (SSe)	sarasermar@gmail.com	U. Utrecht
	Violeta Ruiz (VR)	violetarc90@gmail.com	IMF-CSIC
	Victòria Molinari (VM)	vmolinari@imf.csic.es	IMF-CSIC
	Anyely Marin (An)	anyely.marin.c@gmail.com	UAB
Sandra Guevara (SG)	sandraelena.guevara@gmail.com	UAB	

Lloc i horari: IHC (L3-05), Mòdul de Recerca C, UAB.

Dimarts i dijous, 15.30h–18.30h

Objectius

- Comprendre els determinants polítics, econòmics i socials en el desenvolupament de la salut pública europea.
- Analitzar el paper de la salut pública a les polítiques dels estats europeus dels segles XVIII i XIX.
- Interpretar el procés de medicalització com a part fonamental del procés de civilització, racionalització i disciplinament social de les classes populars.
- Analitzar el paper que va jugar la medicina en la creació i la reproducció de discursos i pràctiques de la diferència de classe i raça.
- Analitzar la manera com el gènere ha intervingut històricament en les construccions dels sabers i les pràctiques mèdiques.
- Comprendre la manera com la medicina ha contribuït a la configuració (elaboracions i reelaboracions) dels sistemes de relacions de gènere.
- Reflexionar sobre com fer història del subjecte i de les malalties mentals.
- Problematitzar com s'ha estudiat i mesurat allò psíquic.
- Analitzar el paper de l'evolucionisme en relació a la concepció i l'estudi del que és psíquic.
- Entendre quan, com i perquè es constitueix una ciència psicològica al segle XIX.
- Comprendre la interacció entre les ciències humanes i la societat.
- Analitzar els problemes que impliquen les investigacions experimentals amb l'ésser humà.

Continguts

Data	Tema	Docent
11/02/25	Presentació del mòdul i introducció historiogràfica	MB

Bloc 1. Ciència, gènere i medicalització

13/02/25	I.1. Elements que integren els sistemes de gènere	SG
18/02/25	I.2. La generització de la ciència i la medicina	SG
20/02/25	I.3. Les dones com a agents i objectes de (des)medicalització *INICI SESSIÓ 16h.	AM
25/02/25	Història i subjectivitat femenina	MB

Bloc 2. La salut pública i el procés de medicalització (segles XVIII-XIX)

27/02/25	II.1. Salut, cultura i medicalització	SG
04/03/25	II.2 De la malaltia individual a la salut col·lectiva	SG
06/03/25	II.3 Salut pública, ambientalisme hipocràtic i "Idea Sanitària"	SG
11/03/25	II.4 La tecnologia i la ciència en la medicina: el laboratori	SG

Bloc 3. Salut mental, gènere i sabers psi

13/03/24	III.1. I.4. Mitjans de comunicació, gènere i medicalització *INICI SESSIÓ 16h.	AM
18/03/24	III.2. Psicoanàlisi i higiene mental	SL
20/03/24	III.3. Civilitzar l'inconscient: psicoanàlisi i dret	SL
25/03/24	III.4 Histèria i masculinitat	MB
27/03/24	III.5. Salut, masculinitat i nació: el cas de la neurastènia	VR
1/04/25	III.6. El subjecte autogovernant i la indústria de l'autoajuda	VR

Bloc 4. El procés de medicalització a la societat occidental (raça i classe)

03/04/25 IV.1. Les teories evolucionistes i el procés de medicalització AGi

08/04/25 IV.2 La medicalització del delictes i els seus crítics AGi

10/04/25 Exposició oral projecte i sessió de treball MB

22/04/25 IV. 3. Medicina, colonialitat i pensament racial An

24/04/25 IV.4. Medicina, colonialitat i pensament racial II An

29/04/25 IV.5. D'humans i micos antropoides: gènere, raça i colonialisme RG

Bloc 5. Sabers psi i l'ésser humà com a objecte de recerca

06/05/25 V.1. Ciència i pseudociència: les investigacions psíquiques AGr

08/05/25 **ESCOLA DE PRIMAVERA**

13/05/25 V.2. Geni i talent: els nens prodigi AGr

15/05/25 V.3. Anormalitat infantil VM

20/05/25 V.4. Intersexualitat i gènere VM

22/05/25 V.5. Els éssers humans com a objecte de la investigació mèdica: experiments inoculats d'ETS a poblacions vulnerables JA

27/05/25 V.6. El moviment de pacients en perspectiva històrica: la rebel·lió de les dones amb càncer de mama JA

29/05/25 V.7. Cultures forenses i perícia científica: historiografia i metodologia SSe

03/06/25 V.8. Interpretació jurídica i terminologia científica: qüestions filosòfiques SSe

05/06/25 Sessió de tancament i conclusions MB

Metodologia

La metodologia docent combina les sessions presencials (seminaris, classes magistrals, comentari de textos, cinefòrum, etc.), les lectures de l'estudiantat i la realització i la presentació d'un assaig durant el curs. S'utilitzarà la plataforma Campus Virtual de la UAB per a la comunicació i l'intercanvi entre les participants del mòdul.

Avaluació

La nota final del mòdul és conjunta. D'una banda, es té en compte amb un 20% l'assistència continuada i la participació de cada alumne/a a classe i la seva participació als debats sobre les lectures que es fan a l'aula. De l'altra, el 50% de la nota és un treball final obligatori del mòdul i el 30% restant l'exposició oral prèvia d'aquest mateix treball. Per poder optar a la nota final, és obligatòria l'exposició oral i el treball final, les directrius del qual es trobaran al Moodle. La data prevista per a l'exposició oral és el **10/04/2025** i la data de lliurament del treball final el **02/06/2025**.

Bibliografia

- ARESTI, N. (2001) *Metges, Donjuanes i Dones Modernes: els ideals de feminitat i masculinitat al primer terç del segle XX*. Bilbao, Universitat del País Basc.
- BARONA VILAR, Josep Lluís (Ed.) (2023) *Manual d'Història de la Medicina*. València, Editorial Tirant Humanitats.
- BARRAL, Mª José, et al. (1999). *Interaccions ciència i gènere. Discursos i pràctiques científiques de dones*, Barcelona, Icària.
- BARRAN, JP et al. (1993) *La medicalització de la societat*. Montevideo, Ed. Nordan-Comunitat-Inst. Goethe de Montevideo.
- CAMPS, R.; MARTÍNEZ PÉREZ, J. & HUERTAS, R. (2000). *Els il·legals de la naturalesa. Medicina i degeneracionisme a l'Espanya de la Restauració (1876-1923)*. Madrid: CSIC.
- CARSON, J. (2007). *The measure of merit*. Princeton University Press.
- CUNNINGHAM, A.; ANDREWS, B. (Eds.) (1997) *Western Medicine as Contested Knowledge*. Manchester, Manchester University Press.
- DYCK, E. & STEWART, L. (eds.), (2016), *Usos humans en experiment: perspectives de 17 a 20 century*. Leiden, Brill Rodopi.
- ELIAS, N. (1987) *El procés de la civilització. Investigacions sociogenètiques i psicogenètiques*, Mèxic-Madrid-Buenos Aires, Fons de Cultura Econòmica
- FAUSTO-STERLING, A. (2000). *Sexing the body Gender politics and the construction of sexuality*. New York: Basic Books.
- FREDEN, T. & COLLINS, F. (2010). Intentional infection of vulnerable populations in 1946-1948, *JAMA*, 304/18: 2063-2064.
- HARAWAY, DJ (1995) *Ciència, ciborgs i dones: la reinvençió de la natura*, Madrid, Càtedra.
- HARDING, S. (1995) *Ciència i feminisme*, Madrid, Edicions Morata.
- HORTES, R.; CAMPOS, R. (1992) (eds.) *Medicina social i classe obrera a Espanya*. 2 vols., Madrid, Fundació d'Investigacions Marxistes.
- JACKSON, SW (1999). *Care of the psyche: a history of psychological healing*. London: Yale University Press.

- JONES, J. (1993). The Tuskegee syphilis experiment. A Moral Astigmatism. A: S. Harding (ed.) *The "racial" economia de science: Toward a democratic future* (pp. 276-286). Bloomington-Indianapolis: Indiana University Press.
- KELLER, EF (1991) *Reflexions sobre gènere i ciència*, València, Edicions Alfons el magnànim.
- LABISCH, A. (1992) *Homo Hygienicus. Gesundheit und Medizin in der Neuzeit*. Frankfurt., Campus Verlag. [article en anglès: LABISH, A. (1985), Doctors, Workers and the Scientific Cosmology of the Industrial World: The Social Construction of 'Health' and the 'Homo Hygienicus'. *Periòdic of Contemporary History* 20(4):599-615]
- MIGNOLO, W. (2003) *Històries locals, dissenys globals: colonialitat, coneixements subalterns i pensament fronterer*. Madrid, Akal.
- MÜLBERGER, A. et al. (2016). La ment 'anormal' com a amenaça social: La psicologia del jurista E. Cuello Calón, *Revista d'Història de la Psicologia*, 37 (2): 2-12.
- PORTER, D. (1999) *Health, Civilization, and the State. A History of Public Health from Ancient to Modern Times*. London, Routledge.
- RICHARDS, R. (1987). *Darwin i emergència d'evolutionary teòries de mind and behavior*. Chicago: University of Chicago Press.
- RODRÍGUEZ OCAÑA, E. (1992) *Per la Salut de les Nacions. Higiene, Microbiologia i Medicina Social*. Madrid, Editorial Akal.
- RODRÍGUEZ OCAÑA, E. (2005) *Salut pública a Espanya. Ciència, professió i política, segles XVIII-XX*. Granada, Editorial Universitat de Granada.
- SÁNCHEZ VILLA, MC (2017) *Entre matèria i esperit. Modernitat i malaltia social a l'Espanya Liberal (1833-1923)*. Madrid, CSIC.
- SCHIEBINGER, L. (2004) *Té sexe la ment? Les dones als orígens de la ciència moderna*, Madrid, Càtedra.
- SHOWALTER, E. (1987) *The Female Malady: Women, Madness and English Culture, 1830-1980*. Nova York, Penguin.
- STUCHTEY, B. (Ed.) (2005) *Science across the European Empires, 1800-1950*. Oxford, Oxford University Press.